

אבני משה

דיני אונאה

מכירת אתרוגים לפי חביבותו ועשירותו של הלוקח / מכירת קרטיבים במחיר מופרז בחוף הים / משכיר שרוצה להעלות את המחיר לשוכר יותר מהמחיר שבשוק / אונאה בבתים ובמכוניות / מחיר מפוקח של הממשלה מונפול וקרטל / ועדות לשכירות בתים / תקנות משרד התעשייה והמסחר-

הקדמה

האונאה שמבטלת את המקח כולו, הוא כל זמן שהיא **יתר משתות** המקח והדמים שהלכה היא כשמואל דאמר בגמרא שתות מעות נמי שנינו..".

ולא נתבאר בחז"ל מאיזה מחיר מתחיל איסור אונאה האם מהמחיר שרוב הסוחרים מוכרים או מהמחיר האמצעי שבין המחיר הגבוה שבשוק למחיר הנמוך או דלמא אונאה למוכר מתחילה מהמחיר הגבוה שבשוק, ואונאת לוקח מתחילה מהמחיר הנמוך שבשוק ויתבאר בעזרת השם להלן.

כתב החינוך (מצוה שלז) "שורש המצוה ידוע, כי הוא דבר שהשכל מעיד עליו, ואם לא נכתב דין הוא שיכתב, שאין ראוי לקחת ממון בני אדם דרך שקר ותרמית, אלא כל אחד יזכה בעמלו במה שיחננו האלהים בעולמו באמת וביושר. ולכל אחד ואחד יש תועלת, כי כמו שהוא לא יונה אחרים גם אחרים לא יונו אותו.. ואמרו זכרונם לברכה (ב"מ מט:): ששיעור האונאה שמחזירין אותה ויהיה המקח קיים הוא **שתות** המקח או שתות הדמים. ושיעור האונאה שאין מחזירין.. הוא **פחות משתות**. ושיעור

יש לחקור מהו איסור אונאה

האם הוא איסור לרמות במחיר או איסור למכור ביוקר

על מנת שאין לך עלי אונאה אני מוכר לך אין לו עליו אונאה וכן לוקח.. וכן הוא בשו"ע

מבואר בגמרא בבבא מציעא (נא.) דאע"פ שהמוכר אומר ללקוח חפץ זה שאני נותן לך במאתיים יודע אני שאינו שוה אלא מאה,

ותירץ הפתחי חושן "וצריך לומר כמו שכתב הרמב"ן דשאני בשעת המכירה שהתורה אסרה אע"פ שנותן מדעתו ולא מהני מחילה, משא"כ לאחר מכירה ושיעור כדי שיראה (לתגר) שהאיסור כבר נעשה ואין כאן אלא תביעת ממון מהני מחילה במה דידע ומחיל, ואע"פ שגם עתה אינו יודע הסכום שנתאנה, כל שהיה יכול לידע ולא טרח אמרינן שהמחילה חלה בלב שלם גם בלי ידיע הסכום וצ"ע..". ודברי הרמב"ן הובאו בבעל התרומות (שער סד חלק א) זה לשונו "ולענין אונאה שחילקו בין סתם למפרש, ההיא טעמא רבא הוא, משום דבסתם איכא מחילה דהא כשאר כל משא ומתן הוא דבכל משא ומתן נמי כל אחד יודע שחבירו מעלה בדמי ממכרו כמה שיוכל לעלות, **ורחמנא אמר לא תהוי מחילה בכדי שיראה לתגר או לקרובו.."**

ומכל האמור נראה שאיסור אונאה אינו איסור לרמות במחיר אלא איסור למכור ביוקר. וכן מוכח מההיא דבבבא מציעא (נא.) שאע"פ שידוע שיש אונאה יכול לקנות על מנת לתבוע את האונאה אלמא אונאה איכא גם שהמתנאה יודע שיש אונאה. אמנם לפסקי רי"ד יש דרך אחרת כמו שיתבאר בעזרת השם בסמוך.

(סימן רכז סעיף כא). והוא כשיטת רב בגמרא.

ומשמע בגמרא דאע"פ שידוע הלקוח שהמחיר הוא גבוה מהמחיר האמיתי של החפץ בכל זאת אם לא נעשה תנאי כראוי יש בו דין אונאה. ולרבי מאיר שסובר שכל תנאי שבממון הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה, הכא נמי יש כאן איסור אונאה.

ולכאורה הדברים צריכים ביאור דמה איסור יש בדבר, שהרי איסור אונאה הוא שלא ירמה את חבירו ומה רמאות יש כאן אם יודע הלקוח שהמוכר דורש מחיר גבוה ממחיר החפץ, דמסברא נראה שאין יכולים להכריח את האדם למכור את שלו כנגד רצונו, ואם נתרצה זה וקנה או מכר מאיזו סיבה שהיא, מהיכי תיתי יוכל אח"כ לתבוע אונאה.

עוד הקשה הפתחי חושן (הונאה פ"י הערה לד) מאי שנא מאחר שיעור זמן שיראה לתגר או לקרובו לידע אם יש בו אונאה או לא, דאמרינן ידע ומחיל אם לא תבעו, אע"פ שידועים אנו שלא הראה לתגר, וגם אינו יודע בכמה נתאנה, והכא נמי הודיע לחבירו שיש כאן אונאה ומה לי נודע על ידי תגר וכו' ומה לי הודיע לו המוכר או בעצמו דהכא נמי נימא ידע ומחיל.

שיטת הפסקי רי"ד

שאיסור אונאה הוא שלא ירמה את חבירו במחיר

דמיו, וכשמוכרו נמי בזול ניחא ליה מפני שהוא דחוק למעות ואפילו ר' מאיר מודה בהא..". ומשמע מדברי הפסקי רי"ד שאיסור אונאה הוא איסור לרמות ולא איסור למכור ביוקר, אלא שנראה לדקדק בדבריו דדוקא בכה"ג שלחבירו חביב המקח אבל במקום שחבירו זקוק לדבר ומחמת כן דוחקו המוכר לשלם ביוקר אע"פ שאין כאן מרמה במחיר מכל מקום בכלל אונאה הוא. ועל פי זה אפשר ליישב ההיא ד'ורשכי

הפסקי רי"ד (ב"מ נא:): הבין דלשון 'על מנת שאין לך עלי אונאה' שנאמר בגמרא אין הכונה לתנאי ממש דכל היכא שפירש וחבירו מסכים מפני שחביב עליו אין כאן איסור אונאה כלל. וגם רבי מאיר הסובר שלא מהני תנאי בממונות מודה בזה. זה לשונו **"ובריתא דקתני דמהני תנאה במפרש, שפירש לו ביוקר קונה אותו או בזול מוכר אותו, לא אזהר רחמנא התם לא תונו דהא אינו מאנהו דניחא ליה, ומפני שחביב עליו קונהו ביותר מכדי**

דאע"פ שידע המתנאה איכא אונאה כיון שהיה דחוק לדבר.

לפי הצד שאיסור אונאה אינו איסור לרמות אלא למכור ביוקר צריך ביאור האיך מהני תנאי

מאונאה". ויש המביאים לזה ראייה ממה שפסקו הראשונים כרב דהלכתא כוותיה באיסורים אלמא באיסורים כמיירי. ואם כן הדרא קושיא לדוכתא. ונראה ליישב הקושיא דשאני איסור ריבית דאם יהיה מהני בו תנאי, אין לך אדם שילוח לחבירו בלי ריבית דכולם יעשו תנאי. אבל במכר אין לחוש לכך כיון שדרך התגרים להתחרות זה בזה לא שכיח שיתרצה הלוקח ומהני תנאי.

לפי הצד שאיסור אונאה הוא למכור ביוקר יש לשאול מה מהני תנאי ועוד מאי שנא מאיסור ריבית דלא מהני ביה תנאי. ויש מי שרצה לומר דאיסורא מיהא איכא ורק תביעת ממון ליכא, ולא ישרו דבריו בעיני דהאיך תאמר הגמרא שהתנאי מועיל ואיסור יש בדבר. גם ברא"ש (סו"ס יז) משמע להדיא שאין כאן איסור כלל "דהכא פליגי בלכתחילה אם מותר להתנות כן ולהפטר

כשאומר המוכר על מנת שאין לך עלי דין אונאה כיון שאיני יודע את המחיר

טענות אונאה, אבל האמת נראה דלא מועיל, שיכול הלוקח לומר ידעתי שאולי יש כאן אונאה אבל עד כמה גדול ההפרש של המחיר לא ידעתי, עיין היטב ש"ע ח"מ רכ"ז ס"ק כ"א (בסמ"ע שם סקל"ט) שצריך המוכר לומר דאף ששוה כפול לא יהיה לך טענת אונאה, ורק בכה"ג אין בו אונאה".

בסמ"ע (סימן רכז ס"ק לט) כתב דאף לדין דקיימא לן דאפשר למחול על דבר שאינו קצוב, במחילה כזו לא מהני עד שיפרשו דיכול לומר לו לא ידעתי שיש בו אונאה כל כך שאמחול. וכן פסק בתשובות והנהגות (חלק א סימן תתיד) "הנה העולם נהגו להתיר אונאה כה"ג שהמוכר אומר שאיננו יודע המחיר בשוק ומתנה שלא יהיה לך עלי

אונאה מופרזת

שאינ הדעת טועה הרי זה כאילו התנו על מנת שלא יהיה לך עלי אונאה ומהני

אונאה וביטול מקח בכדי שהדעת טועה אבל בכדי שאין הדעת טועה לא, אימור מתנה יהיב ליה. וקיימא לן כרבנן.

וכתבו הראשונים דאע"פ שלא התנו ביניהם להדיא על מנת שאין לך עלי אונאה כמאן דהתנו דמי. וכן כתב הקצות החושן (ס' רכז ס"ק ה).

במשנה בבבא בתרא (עז): מכר את הצמד לא מכר את הבקר.. ר' יהודה אומר הדמים מודיעין כיצד אמר לו מכור לי צימדך במאתים זוז הדבר ידוע שאין הצמד במאתים זוז וחכמים אומרים אין הדמים ראייה. ובגמרא פריך לרבנן דלהוי ביטול מקח ומשני מאי אין הדמים ראייה דהוי ביטול מקח ואיבעית אימא כי אמור רבנן

אונאה מופרזת שחבירו דחוק לדבר

אלא שקשה מההיא דבבא בתרא (ע:): מי שקנה מחבירו צמד במאתיים זוז דקיי"ל כרבנן דאין הדמים מודיעים שכוונתו היתה לצמד ובקר, אלא אמרינן דמתנה יהיב ליה, וקשה דלמה לא יאמר לו משטה הייתי בכך.

ונראה לחלק אם יכול להשיג המקח בשוויו במקום אחר בזה אמרינן מתנה יהיב ליה, אבל כשאין יכול להשיג החפץ במקום אחר ומחמת כן מוכר לו חבירו ביוקר בזה אמרינן דיכול לומר לו משטה הייתי בכך. וכן משמע ברטב"א דלקמן. אמנם בנתיבות המשפט (שם) תירץ דשאני ההיא דבבא בתרא שכיון שהחפץ עדין בעין אין יכול לומר משטה הייתי בכך, דלמה היה לו להשטותו ולהחזיר המקח אח"כ. ומר אמר חד ואנו אמרנו חד ולא פליגי.

בגמרא ביבמות (קו.) הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעברא (ספינה) לפניו, ואמר לי טול דינר והעברני, אין לו אלא שכרו, אלמא אמר לי משטה אני בכך..

ולמדו מכאן הראשונים שגם המוכר סממנים (תרופה) לחבירו יכול לומר משטה הייתי בכך ויתן לו שיווי הסממנים ותו לא. והרא"ש (כלל ס"ד ס' ג), הפנים מאירות (ח"א ס' צז) והנתיבות המשפט (ס' רסד ס"ק ח) דלאו דוקא מי שהיה אנוס בדבר **אלא כל דבר שהוא יותר מכדי שכרו אינו זוכה בלא קנין**. ובראשונים נראה הטעם משום שקצץ לו מחמת אונסו או משום שחבירו חייב להצילו.

שיטת הרטב"א

דאיסור אונאה נמדד לפי מה ששוה לאותו לוקח "לדידי שויה לי"

מכאן ללוקח סמנין הרבה בדמים יקרים מפני חולי הדוחק, דלא מחייב אלא בדמיהן וכן כל כיוצא בזה, מיהו אם התנה בשכר הרופא הרבה, חייב ליתן, שחכמתו מכר לו ואין לה דמים, וכ"כ אדונינו הרמב"ן ז"ל וכן שמעתי מפי מורי נר"ו.

ובקצות החושן (ס' רכז ס"ק א) הקשה "והנה מה שכתב דהיכא דשוה להאי לוקח שיתא אזלינן בתר דידיה, קשה מהא דקיי"ל (ס' טו) דאפילו במרגליות ושאר דברים שאדם רוצה לזווגן יש לו אונאה, ומשמע דאפילו הלוקח גופיה צריך לו" עכ"ד. ונראה ליישב דשאני ההיא דמרגליות שאינו רוצה מצד עצמו אלא מחמת ההכרח משא"כ רב כהנא שגם אם יכל לקנות בזול לא היה מהדר על זה ומשלם ביוקר כי היה שוה לו.

מבואר בגמרא בקידושין (ח.) רב כהנא קיבל עבור פדיון הבן סודר בתורת חמש סלעים אע"פ שבשוק נמכר בפחות ואמר לדידי חזי לי חמש סלעים ואמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא ומבעי ליה סודרא ארישיה אבל כולי עלמא לא..

ולמד מכאן הרטב"א (שם) "ושמעין מהכא שהמוכר חפץ לחבירו בשית ובשוק לא שוו אלא חמשה, **אי להאי לוקח שוי שיתא אין בו אונאה, דבתר דידיה אזלינן** כי היכי דחשבינן ליה הכא דשוי חמש סלעים מיהו בדשויה לזבונא שיתא כי אורחיה, אבל אי לדידיה לא שויה אלא מפני שהוא דחוק בדבר הא ודאי קציצה מתוך הדחק לא שמיה קציצה ואפילו נתן הדמים חחר וגובה אותם ממנו, והכי מוכח ביבמות.. הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו..

לפי זה יש ליישב מנהג סוחרי האתרוגים שקובעים את המחיר לפי חביבותו ועשירותו של הלוקח

לפי חביבותו ועשירותו של הלוקח. אלא שהדבר נמדד אילו היה יודע שמשלם יותר ממחיר השוק היה חוזר בו. וברוב המקרים זה אינו בגדר זה.

מדברי הרטב"א למדנו שבדיני אונאה המחיר נמדד לפי האדם ולא לפי מה שהעולם שמין אותו. ואם כן שפיר עבדי אותם סוחרי אתרוגים שקובעים את המחיר

אותם סוחרים הקובעים מחיר יקר לתיירים שאינם מתמצים במחירי השוק הוא גזל גמור

יודעים המחיר. והכלל הוא כל היכא שאילו היו יודעים שחפץ זה מחירו לשאר העולם נמוך יותר לא היו קונים הוא בכלל אונאה.

דבר פשוט בעיני שאותם סוחרים שמייקרים את המקח כאשר רואים שהלוקח תייר שאינו מתמצה במחירי השוק הוא גזל גמור מפני שאינם משלמים ביוקר מפני חביבותם לחפץ כמו רב כהנא אלא מחמת שאינם

האם מכירת קרטיבים בחוף הים במחיר מופרז יש בה איסור אונאה וכיוצא בזה חנויות של עציצים, בלונים ושאר מתנות הממוקמים בבתי חולים המוכרים ביוקר

עוד נראה לומר דכיון שעיקר פרנסתם מתבססת על תקופה קצרה בשנה ואינם יכולים לעבוד בעבודה מסודרת כל השנה אם כן הרי זה כאילו מתנים שמחמת כן גובים מחיר מופרז והלוקחים מתרצים לתנאי זה. ואע"פ שלא מצאנו בחז"ל היתר למכור ביוקר מפני שיש לו הוצאות רבות משל אחרים. מכל מקום מצאנו בבבא מציעא (נא:) הנושא ונותן באמנה ופירשו הרמב"ם והשו"ע (ס' רכז ס"כז) שאומר לו חפץ זה בכך וכך לקחתיו וכך וכך אני משתכר בו אין לו עליו אונאה. וביאר הפסקי רי"ד (נא:) דהוי כמפרש על מנת שאין לך עלי אונאה. והכא נמי שהמחיר מופרז בכדי שאין הדעת טועה כמאן דמפרשי דאין בו אונאה וליכא טענת משטה הייתי בכך כיון שמוכר כן ביוקר מפני שצריך לפרנסת ביתו לכל השנה. ויתבאר יותר הדברים להלן גבי חנויות במקומות מרוחקים המוכרות ביוקר.

יש להסתפק באותם מוכרי הקרטיבים בים במחיר מופרז אם יש כאן איסור אונאה. מצד אחד הרי הם כ'מונפול מלאכות' המנצל את מעמדו כמוכר יחידי למכור המקח יותר בשוויון, ואינו דומה לההיא דבבבא בתרא (עז:) דאמרינן דאם אין הדעת טועה מתנה יהיב ליה דהכא דמי לההיא דיבמות (קו.) דיכול לומר משטה הייתי בכך. וכבר נתבאר לעיל בשם הפוסקים דאפילו בדבר שאין לו הכרח גמור יכול לקנות דכל דבר שהוא יותר מכדי שכרו אינו זוכה בלא קנין.

אלא שיש שטענו שקרטיב בחוף הים לכל אדם הוא בבחינת 'לדידי שויה לי' דעינינו הרואות שבכל העולם משלמים בחוף הים מחיר מופרז. ולעניות דעתי זה אינו דכבר נתבאר דלדידי שויה לי אמרינן רק שמוכן לשלם כן מחמת עצמו ולא מתוך הדוחק. עוד יש שטענו שאין כאן אונאה כלל כיון שכך המחיר בחופי הים וכך דרכם של אנשים לשלם אם כן זה בכלל מחירו של קרטיב. ויתבאר בעזרת השם להלן.

משכיר דירה שרוצה לעלות את שכר הדירה לשוכר הקיים מחמת דוחקו של השוכר

להלן. וטענת משטה הייתי בך לא תועיל דרך אם יש דין אונאה יכול לטעון משטה הייתי על הקציצה אבל בשכירות קרקע ליכא תביעת אונאה ממילא מהני הקציצה (עיין נתיבות המשפט סימן רסד ס"ק ח). אמנם כבר דובר רבות בפוסקים ד'חוק הגנת הדייר' מהני מדינא דמלכותא ויתבאר בעזרת השם בסמוך.

כאשר המשכיר רוצה להעלות את שכר הדירה כל עוד שהוא בתוך המחיר רשאי. אמנם אם רוצה להעלות השכר יותר מהמחיר שבשוק עובר בלאו דלא תונו ואע"פ שאין אונאה לקרקע ושכירות קרקע בכלל זה, דשכירות ממכר ליומא (ב"מ נו:), מכל מקום לכתחילה עובר בלאו כמבואר ברמב"ן בפרשת בהר ויתבאר בעזרת השם

חוק הגנת הדייר

תקופת השכירות לפי החחה שנעשה ביניהם, אם זהו לפי דין תורה. עיין בשו"ת אמרי יושר חלק ב' ס' קנב שפוסק הלכה למעשה שחוק הדירות הנעשה על ידי הממשלה בזמן דוחק בדירות שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה **ואינו יכול לדרוש הוספה על שכר דירה** זהו דין תורה ודינא דמלכותא דינא, ועיין בשו"ת חתם סופר חלק חו"מ ס' ס"ד שדינא דמלכותא לגבי תקנת והנהגת המדינה שלא יפסקו חיותא, כו"ע מודי גם במלכות ישראל".

אחר מלחמת העולם הראשונה שהרבה דירות נחרבו וגרם למחסור גדול של דירות וקפיצת מחירים וכן אחר מלחמת העולם השנייה שחזרו מליוני חיילים לארצות הברית ולא היו מספיק דירות אשר גרם לקפיצת מחירים החליטו לחוקק חוק שהיה בכוחו לשלוט על מחירי הדירות ואסרו על בעל הבית להעלות המחיר יותר מעשר אחוז, וכן חייבו את בעלי הדירות לעשות חימום בדירות ולצבוע פעם בשלש שנים, ושאר תיקונים שוטפים, ותקנות אלו נשארו כחמשים שנה, עד כדי שעל דירה גדולה שילמו השוכרים ארבעים דולר לחודש והגיע המצב לידי כך שבעלי בתים הפקירו את הדירות כיון שמחירי הדירות היו נמוכים ובעלי הדירה חויבו בהוצאות רבות.

ובאגרות משה (חו"מ ס' עב) האריך בזה וכתב שאינו רוצה לדון בזה מצד דינא דמלכותא מפני שיש מבוכה רבה בפוסקים בענין דינא דמלכותא ושצריך לזה עיון רב וגם שמא תראה המלכות שאנו מקטינים כבוד המלוכה דמדינתו שחייבים להוכיר להם טובה. אמנם כתב שמי שהשכיר דירה אחר שנעשה החוק ולא התנה הרי זה כהתנו על דעת דינא דמלכותא עיי"ש. ועיין עוד בפתחי חושן (ח"ד סוס"ק ז). והיה פשוט לפוסקים ש'חוק הגנת הדייר' מחייב כל משכיר, וכן ראיתי בכמה משפטים אבל מהצצה בחוק משמע שם שהחוק חל רק על דייר מוגן בדמי מפתח והדבר טעון בירור. ועיין עוד בחרם ר' גרשום המובא בחושן משפט סימן רלז סעיף א ברמ"א ובפוסקים.

ובאותו הזמן נשאל הרב מאיר איריק זצ"ל אם חייבים לקבל את חוק המדינה הנ"ל והעלה בספרו אמרי יושר (ח"ב ס' קנב) שהוא מחלוקת הפוסקים וכיון שרוב הפוסקים סוברים דדינא דמלכותא דינא בקרקעות ודעת הנתיבות המשפט שהשוכר נקרא מוחזק אם כן החוק חל. (מתוך אוצר המשפט ח"א דף קסט בשם ר' מנדל שפרן שליט"א). כן כתב הרב אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ח"ד עמ' רמז) "הנה בעיקר חוק הדירות הנהוג בזמנינו שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה גם לאחר תום

האם מותר לקנות ביוקר על מנת לתבוע את האונאה

לתגר או לקרובו תובע אונאתו לא אמרינן דמחל הואיל וידע". וברמב"ן (ב"מ סג.) מבואר שיכול לעשות כן אפילו באונאה של יותר משתות דהיינו בביטול מקח כל עוד שהדעת טועה עיי"ש. אמנם הב"ח "ומכל מקום צריך לומר דלא מיירי אלא דומיא דהני עובדי שאמר הלוקח בפני עדים אתן לו שיתא ואתבעיה לדינא..". והקצות החושן (ס"ק ה) חלק עליו וס"ל שאין צריך עדים. וכן דעת הפוסקים.

מבואר בגמרא בבבא מציעא (נא.) מעשה באדם אחד שרצה לקנות נזמים 'ורשכי' והיו ביוקר, פחות משתות ולא רצה ליקח במחיר זה דעד שתות הוי מחילה ולא יוכל לתבוע האונאה, לכן הוסיף במחיר כדי שהאונאה תהיה שתות ויוכל לתבוע את המוכר, ונדחתה תביעתו מטעם אחר עיי"ש.

ולמדו מכאן המרדכי והרמ"א (ס' רכז ס"ז) "היה יודע הלוקח בשעה שלקחו שנתאנה ושתק ומיד אחר הלקיחה קודם שיראה

האם הקונה עובר על לפני עור לא תתן מכשול כשיודע שהמוכר עובר על אונאה

איסור אונאה. ועוד חזון למועד בזה ועיין עוד בנידון דומה מנחת שלמה (תניינא ב ג סימן לח).

ומשמע מהמעשה הנ"ל שמותר לעשות כן לכתחילה, וצריך ביאור למה אין כאן איסור משום לפני עור לא תתן מכשול, שהרי הלוקח מכשיל את המוכר לעבור על

מוכר שמוכר בזול על מנת לתבוע אונאה

(ס"כט) שכל בעל הבית שקונה כלים אין דין אונאה. ואם המוכר עושה מבצע פשיטא שאין יכול לטעון שהתכוון לתבוע אח"כ דאנן סהדי שעשה כן כדי למשוך לקוחות אליו.

יש לדון אם דין זה הוא גם במוכר שהחיל את המקח ואח"כ רוצה לתבוע אונאה עיין בחכמת שלמה (ס"א). ואם מכר לבעל הבית (אדם שאינו סוחר) לכאורה תלוי אם יכול לטעון קים לי כדעת הרמ"ה שהביא הטור

ספקו של הרא"ש

האם מותר להונות לכתחילה עד שתות

בקי כל כך או הלוקח תגר ובקי בערך המקח יותר מהמוכר אל יונו זה את זה.. או שמא כיון דדרך מקח וממכר בכך ופעמים הלוקח חפץ במקח ומוסיף עליו דמים יותר מדמי שויו ופעמים שהמוכר מזלזל בממכרו לפי שאין חפץ זה ערב עליו או שהוא דחוק למעות הילכך הוי בכלל המקח ואין כאן אונאה וצריך עיון. וירא שמים יוצא ידי שניהם". וביאר הסמ"ע (ס"ק ה) דירא שמים יוצא ידי שניהם כלומר

כתב הרא"ש "ויראה דאפילו פחות משתות אסור לו להונות אם יש בו שוה פרוטה כיון שידוע שאין המקח שוה כ"כ דרחמנא אמר אל תונו בכל דבר שיש בו שיווי ממון הזהירה תורה שלא יונה את חבירו אלא שחכמים אמרו עד שתות הוי מחילה לפי שכן הוא דרך מקח וממכר **שאיין הלוקח והמוכר יכולין לכיון דמי המקח בצמצום ודרך העולם למחול טעות עד שתות אבל אם המוכר בקי בערך ממכרו ואין הלוקח**

אמרי יושר ח"ב סימן קי כתב שרבו דעת המתירים להונות בפחות משתות, ועי' פרק יא הערה ד שהבאתי תמצית דבריו, ובאבן האזל הוכיח מדברי הרמב"ם דס"ל שאסור. ובערוך השולחן סעיף ז כתב שלא נסתפק הרא"ש אלא במקום שיש למוכר לתלות שהלוקח יודע שווי המקח אלא שחפץ בו, אבל במקום שמהלוקח נעלם שווי המקח והוא יודע שיש בו אונאה פרוטה, אסור לו להונות אם לא שיגלה לו, ואם אינה עובר בלאו, וכן לוקח למוכר. ע"כ. ובאונאת שתות ובדעתו להחזיר האונאה, מביא במנחת פתים מדברי התוס' (ב"מ דף נב ע"א ד"ה אמר) שמותר, אבל ביותר משתות ובדעתו להחזיר המקח אסור..".

לא להונות לכתחילה ואם נתאנה פחות משתות על ידי המוכר לכתחילה לא יאמר למאנה לא מוחל לך וכו'. עכ"ד. ובעיקר דברי הרא"ש לא נתברר לי למה כתב ירא שמים יוצא ידי ששניהם ולא כתב שמן הדין חייב להחמיר שהרי דספק דאורייתא לחומרא.

עוד כתב הפתחי חושן (חלק ה פרק י הערה ג) "וכבר כתבו האחרונים שמדברי כמה ראשונים משמע שיש איסור אף בפחות משתות, וכמ"ש הרמב"ן על התורה. ובספר החנוך מצוה שלז בסופו כתב שבפחות משתות התירו חז"ל לתגר להשתכר מפני תיקון הישוב שימצאו ב"א צרכיהם מוכנים בכל מקום, ע"כ, ומדייק במנחת חינוך שם מדבריו שעד שתות אין איסור.. ובשו"ת

נראה לחדש שכל מכירה שאחד מהצדדים אינו סוחר מותר להונות לכתחילה עד שתות

ספק אסור להונות עד שתות ואת"ל שאסור ספק הלכה כמו הרמ"ה (שהובא בטור סימן רכז סעיף כט) והראב"ן (הובא ברבי עקיבא איגר סימן רכז סעיף כג) דלא שנא מכר בעל הבית ואינה או נתאנה או לקח ואינה או נתאנה בכל ענין אין בו דין אונאה. אמנם אם יודע שנעלם מהמתאנה מחיר החפץ כתב בערוך השולחן שדאי אסור ויובאו דבריו בעזרת השם בסמוך.

לענין הלכה כתב השו"ע (סימן רכז סעיף ו) "יש להסתפק בדבר אם מותר להונות את חבירו בפחות משתות..". ואם המוכר הוא בעל הבית ולא תגר, מותר לכתחילה והוא דינא דגמרא בבבא מציעא (נא.) ונחלקו הראשונים אם מותר לו למכור ביותר משתות והובאו הדעות בשו"ע (ס' רכז ס"ג). ונראה לחדש שמותר להונות עד שתות גם שהמוכר תגר, אם הלוקח בעל הבית דספק ספיקא, ספק מותר להונות עד שתות

מוצרים במחיר מפוקח על ידי הממשלה האם יש בהם אונאה בפחות משתות

המקח, והמוכר יודע שיש אונאה פרוטה, אסור לו להונות אם לא שיגלה לו, ואם אינה עבר בלאו..". ולמדנו מדבריו דכשיש מחיר מפוקח ומוכר ביוקר עובר בלאו. וכן כתב הפתחי חושן (חלק ה פרק יא הערה ב) "ובזמננו מצוי הדבר בדברים שיש פיקוח על מחירים (עי' פרק י הערה א), ומדבריו משמע שלא דוקא אלה, אלא כל שידוע המתאנה אינו בכלל מחילה, וצ"ע בחידוש זה". ועיין עוד בנתיבות המשפט (ס' רכז ס"ק י).

כתב בערוך השולחן (ס' רכז ס"ז) "מדברי הרא"ש יש ללמוד דאונאת שתות אינה אלא בסחורה שאין כולם מוכרין בשוה בצמצום כמ"ש בסעיף ב, מדתלי בשומת השמאין, וגם מטעם שלפעמים המקח ערב עליו, **זה אינו שייך בדבר המצוי הרבה וכולם מוכרין בשוה בצמצום כקמח ולחם וכה"ג**, וגם בספיקו נ"ל מדבריו שהספק אינו אלא במקום שיש עילה למוכר לתלות שהלוקח יודע המקח אלא שיחפץ במקח זה, אבל במקום שהמוכר מבין שמהלוקח נעלם

כשיש תווך מחירים מאיזה מחיר עוברים על איסור אונאה

יגדיל את תווך המחירים. וצריך לומר דלא כל מחיר נכנס לתווך המחירים אלא מחיר שאנשים מוכנים לקנות ולא אדם בודד.

עוד ראיתי בפתחי חושן (פ"י ס"ק א) שכתב "קשה להגדיר מה נכלל בזמננו בכלל זה, שאם נקח לדוגמא מוצרי הלבשה או מוצרי חשמל וכיוצא באלו, שיכול להיות הפרש גדול במחיר בין חנות אחת לשניה, האם גם זה בכלל דברים שאין להם שער ידוע. **ועפ"י דברי האמרי יושר שהבאתי בפרק יא יתכן שגם בזה יש לילך לפי רוב המוכרים, והיינו שהשער שבשוק נקבע לפי המחיר המקובל אצל רוב המוכרים, ולא נראה לי שיש לדון במוצרים כאלה לפי השער הכי גבוה והשער הכי נמוך, וכל שלמעלה או למטה מהם הוא בכלל אונאה, דא"כ איך יתכן מה שכתבו הפוסקים דבר שאין לו שער ידוע, הרי גם בזה נלך לפי השער הגבוה והנמוך, אלא שמ"מ יתכן שאם אין ההפרשים גדולים יש מקום יותר לומר שיש לדון לפי השער הבינוני ועדיין צ"ע בזה". (ודבריו אינם ברורים לכן נראה שצריך לעשות הגהה קלה וכונתו לחלוק על האמרי יושר).**

עוד כתב הפתחי חושן שיש מקום להתחשב בסוג החנות דאם יש שם שירות לקוחות טובה או חנות יוקרה ומושקעת הוי כסחורה אחרת דמי. והביא בשם ספר 'הממון הכשר' שיש גם משקל להוצאות החנות, והשיג עליו דלא מצינו שישתנה דין אונאה בגלל הוצאותיו של המוכר ויתבאר דבריו בעזרת השם בסמוך.

יש להסתפק מאיזה מחיר מתחיל איסור אונאה וג' צדדים יש בדבר: מהמחיר הגבוה והנמוך שבשוק או מהמחיר שהממוצע שביניהם או מהמחיר שרוב התגרים מוכרים. ודבר זה לא נתפרש בגמרא.

והדעת נוטה שמותר למוכר למכור עד למחיר הכי גבוה שבשוק. ולקונה מותר לקנות עד למחיר הכי זול שבשוק. וכן דייק הערוך השולחן (ס"ז) מהרא"ש (דלעיל) חז"ל לשונו **"עוד נ"ל דבר אחר מדבריו לקולא, מיני סחורות הרבה שאין כל בעלי חנויות מוכרין אותם בשוה, שיש משתכר הרבה בסחורה זו ויש מסתפק במועט, אין שייך כלל אונאה למי שמשתכר הרבה, כיון שדרך המסחר כן הוא, כיון שיש שמוכרים במקחים כאלו, דהא הרא"ש ז"ל לא תלה הספק אלא משום דלפעמים הלוקח חפץ במקח זה אז יש סברא לאסור, ומשמע להדיא דאין כאן מוכרין במקח כזה, אבל כשיש מוכרין במקח כזה אין בזה צד אונאה, ופשיטא שאין להביט על אותם החנונים המזלזלים המקחים ומוכרין בזול, שמקלקלים לעמם ומקלקלין דרכי המסחר, והם ישאו עון, וכבר אמרו חז"ל (ב"ב צא.) מתריעין על פרקמטיא שהחלה ואפילו בשבת..".**

ויש שטענו כן מכח ההכרח דאם לא נימא הכי נמצא שרובא של מוכרים אינם מוכרים לפי המחיר ועוברים על איסור אונאה. ואין זה הכרח גמור לפי הצד דאזלינן בתר רוב המוכרים. אמנם כנגד זה יש לטעון דלא יתכן שכל אחד שיעבור על איסור אונאה

חננויות יוקרה או חננויות שיש להם שירות יותר טוב אינם נכללים בתווק המחירים ואין בהם אונאה

שבחננויות מהוה גורם לגבי שאר חננויות, והרי זה דומה לאותה סחורה הנמכרת באריזות שונות במחירים שונים, שפשוט שאין לדון על מחיר הסחורה שבאריזה זו לגבי סחורה שבאריזה אחרת, אע"פ שבתוכן ואיכות הסחורה אין שום הבדל, וכ"ש כשבצעם יש תועלת ללקוח, אם מפני טיבה או אפילו בגלל צורתה החיצונית. עכ"ד. ולי נראה בדרך אחרת דצריך לשום כמה משלמים על השירות וכמה על המוצר על דרך שכתבו התרומת הדשן והרמ"א (ס' רכז סעיף לג) ועוד חזון למועד.

כתב הפתחי חושן (פ"י ס"ק א) "ועוד יש מקום לדון לפי סוגי החננויות, שהדבר ידוע שיש חננויות יוקרה, כגון סופרמקטים וכדומה שמוכרים במחיר גבוה יותר מבשאר חננויות, ונראה שיש מקום להתחשב בזה עפ"י ההלכה, שבדרך כלל השירות הנוחיות בחננויות אלו טובים יותר מבשאר חננויות, או שיש חננויות שיש גם יעוץ מסוים שאין בשאר מקומות, שבגלל יתרונות אלה המחיר שם גבוה יותר, **והרי זה כאילו סחורה אחרת או שוק אחר, ולכן אין לדון דין אונאה בחננויות עפ"י שער שבשוק הרגיל, וממילא נראה שגם לאידך גיסא אין המחיר**

האם יש אונאה בענף האופטיקה

האופטומטרסטים, ועל המומחיות של התאמת המשקפים לצורת הפנים ועל השירות שאחרי כשאין התאמה מלאה בין העדשות, לעיניים דיש הגובים מחיר יקר יותר כדי לאפשר החלפת העדשות עד להתאמה המלאה. ולכן נראה שענף האופטיקה הוא בכלל דברי הרמב"ן שאם פסק לרופא דמים מרובים אין בזה אונאה שהרי מכר לו חכמתו.

נראה שיש לחלק בין ענף האופטיקה לבין שאר הענפים דבשאר הענפים אפשר למצוא אותו מוצר בחננויות שונות וממילא שייך לדון בדין אונאה, אלא שצריך לדון בסוג החנות דאם החנות היא חנות יוקרה במיקום יקר וכו' והאונאה תמדד בשאר החננויות הדומות לה שהרי אין האדם משלם רק על המוצר אלא גם על המיזוג, השיפוף, השירות וכו'. אבל בענף האופטיקה מלבד כל האמור משלמים על המומחיות של

האם הוצאות מרובות היא סיבה למכור ביוקר

ויש להשיב דאע"פ שלא מצאנו בחז"ל היתר למכור ביוקר מפני שיש לו הוצאות רבות משל אחרים מכל מקום מצאנו בבבא מציעא (נא:) 'הנושא ונותן באמנה' (כמו שהרגיש בזה הרב זצ"ל בעצמו) ופירשו הרמב"ם והשו"ע (ס' רכז ס"כז) שאומר לו חפץ זה בכך וכך לקחתיו וכך וכך אני משתכר בו אין לו עליו אונאה. וביאר הפסקי רי"ד (נא:) דהוי כמפרש מנת שאין לך עלי אונאה. והכא נמי כולם יודעים שחנות בקניון וכו' מוכרת יותר ביוקר מחמת

עוד כתב הפתחי חושן "ראיתי בספר 'ממון כשר' שמצדד להקל בחננויות אלא בגלל הוצאות הגדולות שיש להם, ואינו נראה לי, שלא מצינו שישתנה דין אונאה בגלל הוצאותיו של המוכר (פרט לנושא ונותן באמונה כמו שכתוב בסעיף כט) שאף אם קנה ביוקר, או שטרח הרבה להשגת הסחורה, יש בו דין אונאה לפי השער השוק".

והמעות שהוסיף הם מתנה. כל שכן כאן שהמעות עבור ההוצאות.

ההוצאות המרובות וכאילו התנו כן מפורש כמו שמצאנו בבבא בתרא (עז:) בכל אונאה שאין הדעת טועה דכמאן דהתנו דמי

מבצעים סוף עונה

רוב החנויות לעשות מבצעים זהו המחיר וכל המוכר במחיר של ימות השנה הרי זה אונאה כיון שמחיר חפץ נמדד לפי שעתו ומקומו. דרך משל מחירו של אתרוג כל ימות השנה הוא מחיר מזל, ולקראת החג מחירו מופרז ושוב לקראת כניסת החג מחירו מזל. וכך דרך הביגוד שהמחיר משתנה בכל עת לפי ההיצע והביקוש. וכן יהלום חהב היקרי ערך, בשנות הרעב נמכרים בעבור ככר לחם. ואם כן הכא נמי כיון שאחר העונה רוב הציבור כבר קנה בגדי חורף ונשאר אצלם הרבה סחורה, אם כן הביקוש ירד ביחס להיצע והמחיר ירד. ומה שעושים מבצע אינו הורדה מהמחיר אלא זה ביטוי אמיתי להשתנות המחיר של החפץ.

עוד כתב הפתחי חושן (שם) "בספר ממון כשר כתב שבמכירות סוף העונה שמחילים המחירים, אינו חייב להחזיל, אא"כ בהחלה מעט, שצריך גם הוא להחזיל, ולא הבנתי החילוק בין רב למעט, שלכאורה נראה שמכיון שכל (או רוב) החנויות מחילים, והרי הולכין לפי שעתו א"כ זהו שערו כמחיר המחל, ונראה יותר למעשה אין כאן שנוי שער, אלא החלה מתחת לשער הקבוע.. אלא שמ"מ נראה שאם יש הסכם בין כל סוחרי ענף מסוים להחלה בסוף העונה או בעונה מסוימת, צריך להתחשב בזה".

ולעניות דעתי כמו הפתחי חושן דאם ניקח לדוגמא את ענף הביגוד וכיוצא בזה שדרך

חנויות בישובים ושכונות רחוקות המוכרות ביוקר

לירא שמים לכתחילה להפקיע מחיר אפילו במקום שאין איסור אונאה, וכגון בדוגמא שהבאתי לעיל בחנות ירקות בשכונה מרוחקת, האם מותר לו לקבוע מחירים מופרזים בהרבה ממחיר שבמרכז העיר, בניצול העובדה שאין לו מתחרה בשכונה..".

ולעניות דעתי אין כאן איסור אונאה אלא הדבר נמדד לפי מה שדרך החנויות הנ"ל למכור באותם מקומות המרוחקים, דכיון שכולם יודעים שהמחירים שם גבוהים יותר הרי זה כאילו הם מתנים שהמחיר הגבוה מחמת שאין הרבה קונים ופרנסתם מצומצמת יותר מהחנויות שבעיר. וכעין זה כתבנו גבי קרטיבים בחוף הים לעיל.

עוד כתב הפתחי חושן (שם) "יש לדון במה שמצוי שבחנויות שבפרברים ובשכונות המרוחקות המחירים גבוהים יותר, וכבר הבאתי.. מדברי הפוסקים שבאונאה אזלינן לפי מקומו לשעתו, ולכאורה היה מקום לומר שכל העיר זהו מקומו, ומכיון שבעיר מוכרים בפחות יש בזה דין אונאה, וכ"כ בספר ממון כשר בשם אחד הגדולים, ולענ"ד אפשר לחלק בין דברים שאין דרך לילך למקום רחוק לקנות כגון ירקות וצרכי מכולת וכיוצא בזה, שלא מסתבר שבמקומות המרוחקים יחשבו בכלל מקומו, אבל בשאר דברים שדרך לקנות במרכז העיר או במקומות אחרים, באמת נראה שכל העיר בכלל מקומו.. וכל מה שנתבאר לעיל היינו מעיקר הדין, ויש לדון אם מותר

להפיץ שמועות שמייקרות את המחירים

כגון: בתחילת הקורונה שהייתה הסתערות על המוצרים ונתייקרו

ידי השמועות קפצו הקונים על המוצרים והתייקרו הסחורות.

כתב רב האי (שער ס) "ולא יהא מפחיד בני אדם באמרו תבואה מועטת בעולם". וכן ראינו בענינו בתחלת 'מגפת הקורונה' שעל

בעל הבית מוכר לכתחילה ביוקר

וכאילו התנו. וכן כתב הרא"ש והוליד מזה דין שאם הלוקח אינו יודע שהמוכר הוא בעל הבית הוי אונאה והובאו דבריו בטוש"ע (ס' רכז ס"ג) ולא ראיתי מי שחולק בזה.

בגמרא בבבא מציעא (נא.) לא שנו אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מן בעל הבית אין לו עליו אונאה והטעם "מאני תשמישתיה דיקירי עליה לא מזבין להו אי לאו בדמי יתירי".

ומשמע בגמרא שמותר לכתחילה למכור ביוקר וכן נראה ברשב"א (ב"מ נא.) ובתוס' רא"ש (שם) ובנתיבות המשפט (ס"ק יט). אמנם ברטב"א (שם) ובחשק שלמה (ב"מ שם) הביאו בשם הראב"ד שאיסורא מיהא איכא. ועיין בפתחי חושן (חלק ה פרק י הערה ז). ויתבאר בעזרת השם בסמוך אם דין זה נאמר גם יותר משתות דהיינו ב'ביטול מקח'.

ופרש"י "תכשיטין וכלי תשמיש שלו חביבין עליו ואינו מוכרן אלא ביוקר והוה ליה כמפרש יודע אני שיש בו אונאה דאמרינן לקמן אין לו עליו אונאה כך מצאתי בשאילתות דרב אחאי". ומבואר ברש"י ובשאילתות דדין זה של בעל הבית שמוכר ביוקר הוא מדין תנאי דכל אדם שקונה מבעל הבית יודע שבעל הבית מוכר ביוקר

דין בעל הבית ביותר משתות "ביטול מקח"

דעת הרמב"ם שאין ביטול מקח והשו"ע הביאו בשם יש חולקים. אמנם מצאנו חברים לרמב"ם ומהם הרשב"א (ב"מ נא.).

נחלקו הראשונים מה הדין ביותר משתות האם יש לבעל הבית ביטול מקח, דעת התוס', הרא"ש והטור דיש ביטול מקח אבל

מחלוקת הרא"ש והרמ"ה כשנתאנה בעל הבית

וביאר הב"ח דעת הרמ"ה דבעל הבית שמוכר בזול יש לומר דמפני שדחוק למעות משא"כ סתם תגר. וכן דעת הראב"ן והובא בחידושי רבי עקיבא איגר. ויתבאר בעזרת השם בסמוך הכרעת ההלכה בזה.

כתב הטור (סימן קכז סעיף כט) "וכתב הרמ"ה ז"ל לא שנא מכר בעל הבית ואינה או נתאנה. או לקח ואינה או נתאנה בכל ענין אין בו דין אונאה. ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא דוקא במכר ואינה אבל מכר ונתאנה או קנה יש בו דין אונאה".

האם יש דין אונאה בבעל הבית שקונה

כתב "בעל הבית המוכר את כלי תשמישו ואינה את הלוקח אין בו דין אונאה". ודקדק בחידושי רבי עקיבא איגר "משמע דאם נתאנה או דקנה ואינה יש בו דין אונאה כהרא"ש ודלא כהרמ"ה ובראב"ן ס' כ"ו כתב דגם נתאנה אין יכול לתבוע אונאתו".

נתבאר בטור דלעיל דגם בזה נחלקו הרמ"ה והרא"ש. ובבית יוסף הביא שכדעת הרמ"ה כתב המרדכי (ס' שז) בשם ר"ת שאם נתאנה לוקח ליכא אונאה וביארו הב"ח והפרישה דגם בזה שייך הטעם של הגמרא "מאני תשמישי יקירי עליה" לכן לוקחן ביוקר דמקובלים בעיניו. ובשו"ע (ס' כג)

כשאדם מוכר את ביתו האם יש לו דין בעל הבית שאין איסור אונאה

לומר דדוקא בשדות שמתפרנס מהם יש אונאה אבל בביתו הרי זה כמו כלי תשמישו שאין בהם אונאה. ולעניות דעתי אין דין בעל הבית בקרקע דלא לישתמט חד מהפוסקים שיאמר כן. וכן משמע בתורה שאיסור אונאה נאמרה על מכירת בתים.

על פניו כל אדם שמוכר את ביתו הרי הוא כבעל הבית שמותר לו לייקר מהמחיר. ומצד הלוקח אם רוצה ליקח בפחות מהמחיר באנו למחלוקת הרא"ש והרמ"ה (דלעיל). ואין לומר שהוא שמח למכור אותם כדי לשדרג את ביתו כיון שכתבו הרא"ש והטור (ס' כז) "ואפילו שמכרם מחמת דוחק ולא שייך האי טעמא אפילו הכי לא פלוג רבנן אלא כל בעל הבית אין לו דין אונאה", והכא נמי לא פלוג.

ונראה ליישב דיש חילוק בין קרקע למטלטלים דדוקא במטלטלין אמרו חז"ל דאין אונאה לבעל הבית דכיון ששוק המטלטלין בנוי ברובו על מכירות של תגרים ויש להם מחיר קבוע, משא"כ בשוק של בעלי הבתים שאין מחיר קבוע (כיון שכל אחד מוכר לפי מה שיקר בעיניו), לכן אין כאן אונאה אבל שוק הבתים ברובו בנוי על מכירות של בעלי בתים ומחיר השוק נקבע אצל השוק של בעלי בתים ממילא יש דין אונאה. לכן הוצרכו למעט קרקעות מאונאה.

אלא שקשה טובא דהרי עיקר הפסוק של אונאה נאמר בקרקעות גבי יובל (ואע"פ שאין אונאה לקרקעות הני מילי בדיעבד דאמרינן שמחל אבל לכתחילה ודאי שאסור להונות ויתבאר להלן), ובפסוק משמע שמדובר שאדם המוכר את ביתו, וחידשה תורה שביתו חוזר אליו ביובל, ואם גן נלמד מזה שאין דין בעל הבית בבתים. ויש שרצו

אונאה ברכב

השוק נקבע על פי בעלי בתים ושוב הדרינן לכך שיש דין אונאה.

אם כנים דברינו יהיה נפקא מינה במכוניות כיון דשוק המכוניות ברובו בנוי על מכירות של בעלי בתים ולא של תגרים ואם כן מחיר

אין אונאה בקרקעות ופליגי הרמב"ם והשו"ע עם הרא"ש והרמ"א ביותר מפלגא

באונאה של יותר משתות. אלא שנחלקו הראשונים אם אין אונאה כלל או עד פלגא. דעת הרי"ף הרמב"ם והשו"ע (סימן רכז סעיף כט) דאין אונאה לקרקעות כלל אבל דעת התוס', הרא"ש, הטור והרמ"א דיותר מפלגא יש אונאה לקרקעות ומקורם בירושלמי. ונחלקו הסמ"ע וש"ך (ס"ק יז) בפלגא עצמה.

במשנה בבבא מציעא (נו.) אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות.. ובגמ' מנהני מילי דתנו רבנן וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלים..

מכאן למדנו שאין אונאה לקרקעות ומסקנה דשמעתין דאין אונאה לקרקעות אפילו

דעת הרמב"ן שאע"פ שאין אונאה אבל איסור לכתחילה איכא

בקרקעות, שבהן דיבר הכתוב אל תונו איש את אחיו במספר שנים.. אבל רבותינו חדשו באונאה תשלומים בשתות המקח, וביטול מקח ביותר משתות, ומזה בלבד מעטו הקרקעות לפי שהאונאה בהם אפילו יותר משתות, מחילה, כמו שהיא מחילה במטלטלין בפחות משתות, אע"פ שהוא אסור להונות כן לדעת, אבל אין דרך בני אדם לבטל ממכרם מפני אונאה מועטת כזו.. **אבל אזהרת הלאו נוהגת בכולן**..". ולא הובאו דבריו להלכה.

נאמר בויקרא (פרשת בהר פרק כה פסוק יד טו) וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו: במספר שנים היובל תנה מאת עמיתך במספר שני תבואת ימכר לך. ודרשו חז"ל דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאינן מטלטלין.

והקשה הרמב"ן (ויקרא כה טו) האיך אין אונאה מיעטו חז"ל קרקעות הרי עיקר קרא נאמר בקרקעות ותירץ "ודאי המאנה את חבירו לדעת עובר בלאו, בין במטלטלים בין

דעת המהרש"ל דלא גרע אונאת קרקע מאונאת דברים וגניבת דעת

סימן רכ"ח, אם לא שהמוכר בעצמו לא ידע מאונאתו והביאו הסמ"ע (סימן רכז ס"ק נא).

המהרש"ל ז"ל (בחידושי לטור) כתב דאף דאיתמעטו הני מדין אונאה, **מ"מ לא גרעי מאונאת דברים וגניבת דעת**, ובכלל לא תונו איש את אחיו הן וכמו שיתבאר ריש

מכירת קרקע חקלאית שבתהליך הכשרה לבנייה שאינן מוכשרות עדין לבניה

לדעת הרמב"ן (דלעיל) ולדעת המהרש"ל (דלעיל) לא גרע מאונאת דברים וגניבת דעת.

ושמא נאמר שאין כאן אונאה כיון שהחברה נותנת שירות של עורכי דין ואנשי מקצוע המנסים להפשיר את הקרקעות. וכסחורה אחרת דמיא עיין מה שכתבנו לעיל גבי

הנראה שיש כאן אונאה כיון שקרקע חקלאית מחירה נמוך מאד מקרקע חקלאית הנמכרת על ידי חברות למיניהם המציגות דמיונות מופרכים של הפשרת הקרקע לצורך בניה וכו'. ולדעת הרמ"א יש כאן אונאה יותר מפלגא וביטול מקח וגם לפי השו"ע הסובר שגם ביותר מפלגא אין אונאה לקרקעות מ"מ איסורא מיהא איכא

אותם קונים הם כ'תיירים בשוק הנדלן'. וידוע שכאשר העירייה מפקיעה קרקע חקלאית הסמוכה לעיר לצורך ציבורי כגון כביש או פארק וכו' אינם משלמים להם כפי ששילמו אלא כפי ערך שמאות אמיתית לפי סיכוי ריאלי שהקרקע תופשר, ולא לפי חלומות ודמיונות של אותם קונים (ע"פ פסיקת הבג"ץ).

חנויות עם שירות מוצלח וכו'. וגם זה אינו מספיק שהרי אותם קורבנות שנפלו בידם הסכימו לשלם מחמת בורותם בתחום הנדלן וקשה לומר דאנן אזלינן בתר מה שאפשר למכור הקרקע כיון שיש המוכנים לשלם מחיר זה. דאטו אם אפשר למכור לתייר פי שתיים ממחיר השוק מחמת בורותו נאמר דכך הוא מחיר החפץ, והכא נמי

מכירת מטר לקרקע לקיום מצוות שמיטה

המקצוע, משא"כ בשאר קרקעות חקלאיות שהעברה בטאב"ו מוטלת על הקונה. ויש מי שרצה לומר דכאן זה בבחינת 'לדידי שויא לי' כמו שמצינו ברטב"א בקידושין (ח). דבאיסור אונאה אזלינן בתר כמה ששוה לאותו אדם והכא נמי.

גם בזה לכאורה יש בזה אונאה שהרי הם גובים 1060 שקל למטר לשנה אחת, זה פי עשרת מונים ממחיר הקרקע לצמיתות אלא שיש לומר דכקרקע אחרת דמי כיון שהם דואגים להעביר את הקרקע בטאב"ו וכרוך בזה עלויות של עורכי הדין ושאר אנשי

מונפול

חברות כדי לשלוט כמונופול בשוק. אע"פ שמונופול הוא דבר חוקי מכל מקום התפיסה הכלכלית הרווחת כיום בעולם המערבי שמונופול הוא דבר שלילי שהרי יש להם כח לקבוע מחירים מופקעים ומלאכותיים, ואשר על כן הקימו גופים שונים שמטרתם להחזיר את השוק לתחרות הטבעית. בארץ ישנו את 'הממונה על ההגבלים העסקיים' שמפקח על 'מונופולים טבעיים'. ואת מבקר המדינה שמפקח על 'מונופולים מלאכותיים' (שהמדינה אוסרת להתחרות בהם). אמנם אין צריך להיות בעל חברת מיקרוסופט כדי להיחשב מונופול, דכל בעל עסק שאין בסביבתו מתחרים הרי הוא כבעל מונופול ומטבע הדברים מרשה לעצמו לייקר מחירים ויתבאר בעזרת השם להלן אם מותר לבעל מונופול להשתכר כמה שירצה.

'מונופול כלכלי' פירושו מצב שבו השוק של מוצר או שירות מסוים נשלט על ידי יחיד בכולו או ברובו. לדוגמא חברת החשמל דהאידינא וחברות אגד, בזק ופלא פון באותם ימים, שטרם הותרה פעילות של מתחרים נוספים. ישנם 'מונופולים מלאכותיים' כגון הנך דלעיל שהמדינה אוסרת פעילות מתחרה. וישנם 'מונופולים טבעיים' כגון מיקרוסופט, גוגל, ווייז. שאינם מעוגנים בחוק אלא שנתהוו מחמת קושי של המתחרים לספק את המוצר או השירות באופן המועיל כמו שמציע המונופול.

אמנם גם 'מונופולים טבעיים' פועלות בדרכים מלאכותיות לעגן את מעמדם כמונופול אם זה על ידי 'הסכמים כובלים' דהיינו קשירת ברית עם חברות אחרות או מכירה במחיר הקרן. וביותר חיסול חברות מתחרות על ידי קנייתם. ועל ידי מיזוג של

קרטל

ולבטל התחרות ביניהם. בניגוד ל'מונופול טבעי' שהוא חוקי, הקרטל נאסר בחוק זה מקצת דבריהם "אנשי מקצוע מאותו ענף

כאשר מבנה השוק בנוי ממספר מועט של מתחרים ('אוליגופול' ביוונית) המצב מזמין התאגדות המתחרים כדי להגדיל רווחיהם

פיטורים, קנסות ועבודות שירות. כיצא בזה הורשעו מנהלי המאפיות הלחם. ואת קרטל הבנקים שתיאמו את מחירי העמלות ביניהם הגבילו ללא הרשעה. ויתבאר בעזרת השם להלן אם הדבר מותר או אסור.

נפגשים לעיתים רחוקות, אפילו רק באירועי בידור, אך השיחות ביניהם מסתיימות בקנוניה נגד הציבור, או בתחבולה לשם העלאת מחירים". לפני כעשרים שנה הועמדו לדין חברות הביטוח שעשו 'קרטל' נגד הציבור והוטלו על מנהליהן עונשים של

'הפקעת שערים'

מותר לסיטונאי שמוכר הרבה וטורח מעט להרוויח עד שתות בדברים שיש בהם חיי נפש

בארץ ישראל דברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות אבל תבלין כמון ופלפלין מותר. עוד ראייה הביא ממאי דאמרינן (צא.) דמשתכרין עד הכפל בביצים. וכן כתבו הטושו"ע (ס' רלא ס"כ) דדוקא בדבר שיש בו חיי נפש.

בגמרא בבבא מציעא (מ:) אמר שמואל המשתכר אל ישתכר יותר על שתות.

ופרש"י "בדברים שיש בהם חיי נפש". וכן כתב הרמב"ם (פ"ד ממכירה ה"ב) והרב המגיד הביא לזה מקור מההיא דבבבא בתרא (צ:) אין אוצרים (כדי לגרום ליוקר)

מהו חיי נפש שאסור להפקיע שערים

הנצרך, ומה לי שאר הדברים הנצרכים לבני אדם. עוד ראיתי בספר אוצר המשפט (ח"א דף קנג) בשם ר' מנדל שפרן שליט"א ואינו מוכרח שכתב "מוטל חיוב על הבית דין לפקח ולהעמיד שלוחים על זה שלא יהיה הפקעת מחירים, ועל שאר דברים שאינם מוגדרים כחיי נפש אין חיוב על כך, אך בית דין רשאי לפקח על המחירים כפי ראות עיניו, ובזמנינו יש הרבה דברים שיש להגדירם כחיי נפש, אף שאינם מזכרים בדברי חז"ל, שדברים אלו נקבעים לפי צורך הזמן והמקום, ומה שמוגדר בחז"ל כחיי נפש, אין פירושו שהוא דבר שבלעדיו יש פיקוח נפש, אלא דברים שהם צריכים ביותר לצורך הציבור, וכשם שיין בגמ' שהוא בגדר חיי נפש אינו בגדר פיקוח נפש, אם לא יהיה לאדם יין, הוא הדין בזמנינו יש דברים שהם בגדר חיי נפש, אף שאין בהם פיקוח נפש והכל לפי הזמן והמקום".

בבית יוסף כתב (סימן רלא סעיף כ) "משמע דכל שהוא מאכל אדם בכלל דברים חיי נפש הם והא דקתני בברייתא גבי דברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות לדוגמא נקטינהו...". ופליג על הרב המגיד שכתב שדוקא בחיי נפש כמו יינות שמנים וסלתות. אבל בשאר עניינים ירוויחו במה שירצו. ובסמ"ע כתב (ס"ק לו) ג' חילוקים: חיי נפש דמשתכר עד שתות. מכשירי אוכל נפש שיכול להשתכר עד כפלים מהקרן. ודבר שאינו חיי נפש כלל דמותר להשתכר כמה שירצה.

ומדברי כולם נראה שכל שאינו דבר מאכל אין בו דין הפקעת שערים ויכול להרוויח כמה שירצה (אא"כ עובר על איסור אונאה שמוכר ביוקר משאר הסוחרים) **ולפי זה אין במונופול וקרטל שאינם בענייני אכילה שום איסור דרשאים להרוויח כמה שירצו אלא שלא ידעתי מה לי אוכל**

לבעל חנות המוכר כמות קטנה מותר להוסיף על השתות שכר הטורח

וכמה מותר לו להרוויח עבור טרחתו לא נתבאר לי ונראה שמותר לו להרוויח שתות יותר ממה שעולה להעסיק פועל (מנהל) שיעשה את מלאכתו.

מבואר בגמרא בבבא מציעא (מ.) דאם יש טרחה יתרה מסיטונאי מותר לו להרוויח יותר משתות. וכן כתבו הרשב"ם הרא"ש והטושו"ע (סימן רלא סעיף כ.). "אבל חנוני המוכר סחורתו מעט מעט, שמין לו טרחו וכל יציאותיו, ומותר עליהם ירויח שתות", והרמב"ם לא הביא דין זה וצריך טעם לדבר.

האם דין של הפקעת שערים חל בזמנינו שאין מקפידים על זה

שם וחייבים בי"ד להעמיד ממונים על השערים שלא ירויח כל אחד מה שירצה, אלא השיעור למוכר סיטוני שמוכר הרבה ביחד שתות ברויח, ובחנוני המוכר מעט מעט שמין לו ג"כ טרחתו ומלבד זה יכול להרויח שתות. והשתא אי איכא מיעוטי יראי אלקים שרוצים להתנהג כן ע"פ דין תורה אבל אין יכולים לעמוד בזה כי יאזלו פירותיהם והצדיקים האלה לא ימצאו עוד סחורה, אז גם הם אינם מחויבים בכך, וכתבו הפוסקים דמיירי דשאר המוכרים המיקרים השער הם גוים דלא צייתי לבי דינא, **דאם הן ישראלים עליהם לשמוע לדעת תורה, ואם לא צייתי אוי להם בזה ובבא**, בעוונותינו הרבים כמה לא מתנהגים בזה ע"פ ההלכה אפי' טובים שבנו".

ולא נתבררו לי דבריו דאיסור הפקעת מחירים ואיסור לאו דאונאה שני דינים שונים שהרי הפקעת מחירים נאמר רק בחיי נפש, ואיסור אונאה נאמר בכל דבר וגם ליכא איסור אונאה אם כולם מוכרים ביוקר שהרי זהו המחיר שבשוק. וגם מה שחילק בין גוים שמיקרים את השער לבין ישראלים אינו ברור דסוף סוף למה נפסידו משיווי הסחורה שכעת היא ביוקר דהרי שיגמרו פירותיו שוב יקנו כולם ביוקר.

כתבו הרשב"ם, הרא"ש והטושו"ע (ס"כ) דהני מילי שלא הוקר השער אבל הוקר השער ימכור כפי מחיר השער. עוד כתבו בשם הרמ"ה דדוקא בזמן שיש בי"ד ממונה על כך ומצליח להפרישם שלא למכור יותר ביוקר **אבל כשכל אחד מוכר בכל מה שיכול אינו חייב להרוויח רק שתות דכשיגמרו פירותיו ימשיכו למכור ביוקר ולא מפסידים אותו בידיים. וכן כתב השולחן ערוך "בד"א, כשלא הוקר השער. אבל אם הוקר השער, ימכור כפי היוקר. והני מילי היכא דאיכא בית דין דפרשו לכולהו מוכרים לזבוני הכי, אבל אי כל חד זבין בכל מה דיכול, לא מיחייב האי לחודיה לזבוני בזול".**

ונראה דהוא הדין בזמננו שכולם מוכרים ברווחים גדולים. אלא שבשבט הלוי (ח"ד ס' א אות ד) כתב "בענין הפקעת מחירים ולא דאונאה, הנה לצערינו כל אחד רוצה להתעשר במה שהוא מעלה המחירים ומאנה את חבירו ועובר בכל מקום ובכל צעד על לאו דאל תונו וגו', **ולא נעלם ממני לענין מצבינו פה בזה הזמן מה שכתב בטור חו"מ ס' רלא ובשו"ע שם ס"כ..** (ד)אם יש אחד ירא אלוקים שרוצה לעשות כהלכה ולא להשתכר יותר משתות, ועל פי מה שמבואר

האם מותר לבעל מונופול או לבעלי קרטל להפקיע שערים

וברמב"ן ביאר ענין זה כדי שלא יהיה פסידא ללקוחות שמעלים המחיר.

ומבואר ברמב"ן שאם יעמדו בני אומנות מסוימת ויעשו קטרל ביניהם ויוסיפו לקנוס את העובר על הקרטל אין תקנתם תקנה כיון שיש פסידא דלקוחות שמעלים המחיר. אמנם אין זה ראייה גמורה שיש בעשיית הקרטל איסור דאפשר שרק הקנס שהטילו בני האומנות על העובר על תקנתם אינו תקף אבל מה שכולם מתאמים מחירים אינו איסור.

מכל האמור נראה שכשאינן שום חיי נפש מותר להשתכר בכל מה שירצה ולכן מה שמפקיעים בעלי המונופול ובעלי קרטל מחירים אין איסור בדבר. כיון שאיסור הפקעת מחירים אינו רק בחיי נפש. וגם אונאת ממון ליכא כיון שאין מי שמוכר יותר בזול אין כאן אונאת ממון. אלא שעדין יש להעיר מהמבואר בבבא בתרא (ט.) דאם התאגדו בני אומנות מסוימת וסיכמו שכל אחד יעבוד ביום אחר ואם לא יתחייב ממון תקנתם תקנה במקום שאין אדם חשוב ובמקום שיש אדם חשוב צריכים הסכמתו.

תקנת חסידות גור שלא לקנות דירות בעיר ערד ביותר מסכום מסוים

מסוים ועצרו את עליית המחירים, ויש לדון בזה דדעת רוב הראשונים והרמ"א (ס' רלא) דגם תקנות הקהל צריכים הסכמת חכם וכבר נתבאר לעיל גבי תקנת בני האומנות שתפקידו של החכם לבדוק שאין הפסד ללקוחות. ואם כן הוא הדין להפך בתקנת בני העיר שצריכים לבדוק שאין הפסד לבעלי הדירות.

ולעניות דעתי צריכים להעלות את מחירי הדירות לפי הערך שעולה בדירות באותו איזור ללא הביקוש הגבוה שיצרה חסידות גור, דאל"כ הרי הם מפסידים את בעלי הדירות. ואין לומר דימכרו לאותן שאינם בני החסידות דאחר שכבר הגיעה החסידות בהמוניהם שוב אין ביקוש מציבור אחר ויתבאר יותר בסמוך.

כמו שמצינו כח של מוכר שהוא מונופול או קבוצת מוכרים שמתאגדים ועושים קרטל על הציבור מצינו גם להפך "מונספון" פירוש שיש קונה אחד למוצר או שירות או "אוליגופסון" דהיינו מספר בודד של קונים למוצר או שירות. בדרך כלל מצב זה מתהווה בשווקים שבהם הקונים הם גופיים ממשלתיים כגון רכיבים לייצור כלי מלחמה: מטוסים אוניות וכו'. ויש להם כח שליטה לעצב מחיר נמוך למדי. וככל שיש לאדם כח קניה גדול יותר, יש בידו יותר כח להוריד מחירים, אבל בשונה ממוכר שאף אחד לא מחויב למכור לקונה אם לא באמת משתלם לו משא"כ בקונים שפעמים אנוסים מלקנות גם במחירים מופקעים.

ובדומה לזה מצאנו שחסידות גור תקנו תקנה שלא לקנות דירות בערד יותר מסכום

ועד שכירות שכונתי שלא יעלו המשכירים את השכירות

הדרים בשכונה מה להם ולתקנה זו דגם אם תמצא לומר שנבחרה הועדה כבחירת טובי העיר שיש בידם להפקיר ממון וכו' מכל מקום האיך יתקנו תקנה להפסיד את משכירי הדירות שהרי ידוע הוא שהמחיר השכירות נמדד לפי היצע וביקוש ומה

כיצא בזה ישנם שכונות הממנות ועד מיוחד שלא יעלו המשכירים את מחירי הדירות וקונסים את העובר על זה. וצריך עיון על מה סמכו לעשות כן שהרי רק בני השכונה יכולין לכופ זה את זה אבל מה לאלו המשכירים שאינם חלק מהשכונה. וגם המשכירים

עליית מחירי הדירות על ידי היצע של דירות אבל כל עוד זה לא קרה הרי אנחנו מפסידים את בעלי הדירות דכעת השכר דירה גבוה יותר. ולמה נחייב אותם לוותר בשביל השוכרים. ומי שאין בידו היכולת לגור במקום יקר שילך לגור במקום זול יותר אלא שיש לדון בזה עדין כמו שיתבאר בעזרת השם בסמוך.

שהמחיר עלה הוא מחמת הביקוש שעלה ומה שמוכנים בני אדם לשלם הרי זה המחיר. והאיך הם מפסידים את משכירי הדירות בידיים.

ואמת הדבר שהמצוקה גדולה שהרי שכירות הבתים לוקחת את רוב המשכורת הממוצעת שבשוק וכמובן שיש כאן מחדל גדול של השלטון שהיה צריך לבלום את

דברי ר' מנדל שפרן שליט"א גבי ועד שכירות שכונת

למצוא בה דירות, אין בה דינא דבר מצרא והמצרן לא יכול לומר ללקוח, לך ודור בעיר אחרת. ומה שמצוי כיום שזוגות גרים בדירות של עשרים מטר מרובע ומשמלים על זה ביוקר, זה מראה שאין היכן לגור. וכן המצב שמשלמים כשבעים וחמש אחוז ויותר משכר חדשי ממוצע הוא מצב בלתי נסבל, יש גבול כמה המשכרים יכולים הרוויח על הדירות, והרי אם השוכרים לא יוכלו לעמוד בנטל השכירות יעזבו את המקום והשכונה תישאר שוממה, זה כבר יגרום שהמחירים ירדו, ובעיות אלו נמצאים ברוב המקומות אצל החרדים, וודאי שיש צורך בתקנות אלו, **וצריך לברר איך עושים את זה**."

אלא שראיתי באוצר הפוסקים (ח"א דף קע) שהביאו בשם ר' מנדל שפרן שדן בטענה מעניינת חה לשונו "**באמת אין גובה השכירות שייך למשכיר בלבד, שהרי הדירה כשלעצמה, הקרקע וחומרי הבניה, לא שוים הרבה במקום שאין בו ישוב**, ורק משום שהדירה בשכונה שיש בה חיי קהילה, בתי כנסת, ומקוואות, בתי חינוך לבנים ובנות בתי מסחר, וקופות חולים, ושאר חיי קהילה, לכן מחיר השכירות גבוה, ודברים אלו מושפעים רק על ידי ציבור המשפחות הגרים במקום, **ולכך ודאי שזכותם של התושבים היא להגביל את המחירים של הדירות.. ואין לומר לאנשים שילכו לדור בעיר אחרת**, וראיה לדבר ממה שכתב הרמ"א שער שאי אפשר

אונאה במדה ומשקל

במדה במשקל ובמשורה. חייבים ב"ד להעמיד ממונים שיהיו מחזרים על החנויות..". וכתב הסמ"ע (ס"ק א) "אע"ג דלענין אונאה כתב הטור והמחבר בס' רכ"ז דאינו עובר עליה בעכו"ם שאני אונאה דכתיב ביה עמיתך וגם לית ביה משום גזל דכיון דראה מה שקנה מה שאין כן מדה דעל הימנותו סמך ליתן לו מדה שלימה..".

כתוב בתורה אבן שלמה וצדק יהיה לך ואיפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך (דברים כח, סח).

וכתבו הרמב"ם והשו"ע (ס' רלא ס"א) "המוחד או שוקל חסר לחבירו או אפילו לגוי עובד אלילים עובר בלאו דלא תעשו עול

האם מותר למכור בחנות פיצה משולש קטן

ומקבל משולש קטן וקפדי בזה אינשי ואף שיכולים לומר לעובד כן מכל מקום

מן הראוי שהיו מודדים המשולשים בשוה דפעמים שאדם משלם על משולש פיצה

שגובים מחיר זהה על משולש קטן כמו שגובים על משולש גדול אינו אונאה שהרי כך הדרך שמחיר משולש קטן נמכר בזה הסכום ואם כן משולש פיצה גדול הוא כעין תוספת שהמוכר נותן.

מתביישים מלומר לו. ופעמים שלא נשאר. אבל הנראה שאין כאן איסור ממש, דאין אדם מזמין מידת פיצה 'שמינית פיצה' דנימא שיש כאן איסור במדה וכיון שכך הדרך לחתוך הפיצה שלא בשהו אם כן סוף סוף קיבל שם של משולש פיצה. ומה

למכור כוס ברד שאינו מלא עד הסוף

במידה, דיש שממלאים עד הסוף ויש שמחסירים קצת ויש שמוסיפים יותר.

גם בזה נראה דליכא איסור דנהי שיש כמה גדלים וביקש גדול מסוים מכל מקום לא בגודל מדויק עסקינן דנימא דיש דחיסר

האריזות קרטון של המאפיות וכיוצא בזה ששוקלים את האריזה כחלק מהאוכל האם יש בזה איסור אונאה

חלבי גובים יותר. ואפשר שמה שגובים מחיר יקר על קרטון אינו בכלל אונאה כיון שכך מחיר הקרטון בכל המאפיות. ומה שלא מבחינים בין חלבי לפרווה יש לדון בזה ועוד חזון למועד.

יש שהעירו דלאו שפיר עבדי בתרתי חד דגובים לערך שתיים וחצי שקל עבור הקרטון שהוא מחיר גבוה לעלותו בחנויות המיוחדות לכך. ועוד ששוקלות הקרטון לפי המחיר של האוכל נמצא שעל קרטון באוכל

תקנות משרד התעשייה והמסחר האם מותר למסור את העובר עליהם לרשויות

החוק ומי שעובר על החוק וכגון הנוסע בכביש חד סטרי נגד כיוון התנועה או במהירות מופרזת, הרי הוא רודף **על כן יש חיוב למוסרו למשטרה ומי שנמנע מכך יש לו חלק בתאונות דרכים ובהריגת הנפשות** שיגרם רחמנא לצלן ומעשה ששיווקו פלורסנט ללא תקן, זה גרם לשריפה בבית ורח"ל נשרפו שתי נפשות, ומכאן אתה למד הצורך להתלונן לרשויות על סחורה ללא תקן או סחורה פגומה".

ויש לבאר דבריו דכיון דהוא סובר דיש תוקף גמור לתקנתם. ממילא דיניהם דין תורה ומותר למוסרם לרשויות ואין בזה משום מוסר ממון חבירו כיון שהקנסות שלהם תקפים ומתחייבים מן הדין וגם אין בזה האיסור של לפנייהם ולא לפני גוים כיון שאין

בספר אוצר המשפט (ח"א דף קנג) כתבו בשם ר' מנדל שפרן שליט"א "משרד התעשייה והמסחר תיקן כמה וכמה תקנות בענייני מסחר, כגון תאריך אחרון לשיווק, שהיצרנים מחויבים להטביע על המוצר, או תקינות הסחורה, ואופן חישוב משקל הסחורה, וכן איסור אונאה ע"י שכותבי מחיר נמוך על המוצר ובעל התשלום לוקחים מחיר יקר יותר וכדומה.. אם הדבר היה בידינו היינו חייבין לתקן, אך היות ואין ידינו תקיפה.. **ומי שעובר על תקנתם מותר לפנות לרשויות שיאכפו את התקנות**, כגון בעל חנות שמרמה את הצבור במחירים, או בתאריך אחרון לשיווק, צריכים לפנות לרשויות על זה, ואם לא יעשו כן הרי כל הסחורה הפגומה או הישנה של החברות ישווקו לציבור החרדי והוא הדין תקנות התעבורה, יש חיוב לשמור על כללי

שם מערכת משפט אלא אזהרות ונתינת
קנסות בלא דיונים.

משה נגר

כל הזכויות שמורות ©

שיעורים ועלונים קודמים ניתן למצוא באתר
"בינינו- הפצת שיעורי תורה"

עלונים בחושן משפט

דינא דמלכותא / עביד איניש דינא לנפשיה ודיני מוסר ממון חברו במדינות המתוקנות / 'קים לי'
אמת ושקר בבית דין וחץ לבית דין / עורכי הדינים / אומדנא דמוכח / חברה בע"מ / גביית
חובות בזמנינו / גבייה וקניה בהוצאה לפועל / ברי ושמא: שכחת חובות וקניות בהקפה / חריגות
מגבולות הטאב"ו / חזקה לסוכה / סוכה וחניה ברשות הרבים / פינוי בינוי / יסודות נזקי שכנים:
רעש הילדים, פעוטונים, חנויות וכו' / פיצול דירות / הרחבות בניה / יסודות חזקות תשמישים
מידת סדום: השתלטות על חצרות וחללים בבניין / תחרות עסקית / מחוסר אמנה ומי שפרע / דיני
אסמכתא / דיני אונאה / עשה לחבירו פעולה או טובה ולא סיכמו אם בשכר או בחנם / דינים
המצויים בהשבת אבידה / ירושת שררה חזקת שררה ומינוי אשה לשררה / מעמדו של חשבון בנק
בהלכה לגבי גזל וירושות / שומרים / הלכות תיווך ושדכנות / דינים המצויים בחיובי נזיקין / אונס
שינה בשומרים ונזיקין / חיוב שומרים ונזיקין ברכוש המבוטח / דיני שומרים

עלונים באבן העזר

הזרעה מלאכותית / חרם רבינו גרשום / חיוב מזונות בסרבנית גט / סירוס זמני צוואת רבי יהודה
החסיד / יהדות אתיופיה הודו, הרפורמים ועולי רוסיא / התרת ממזרים / בדיקת D.N.A אבהות
עיגון ופילי / אחד לבעל אחד לבועל / מינקת ומעוברת חברו / התרת עגונות: עגונות השואה,
יום הכיפורים, אסון התאומים, מאיימי ומירון / נגיעת ערוה: בדיקת רופאים, נגיעה בערוה
באוטובוס ורכבת / דרכא אחרינא: מגורים בשכונה חילונית, החזקת איפון / לא תתורו / קול
באשה ערוה חלוקת הרכוש בגירושין / כפיית גיטין: בית סוהר עיקול חשבון בנק ושלילת רישיון
נהיגה / הגט מצפת: זכין בגט ומומים שנתהוו אחר המקח

עניינים שונים:

מעמדו של ישן בהלכה: הוצאת ישן מהסוכה.. / היתר מכירה, מכירת חמץ היתר עסקא ושאר
קנייני הערמה / גמילות חסדים: חיובית או קיומית / פריקה וטעינה: ברכב, באדם הסוחר דבר
כבד, העלאת טרמפיסט.. / דינים המצויים בצער בעלי חיים / אונס שכחה בנזיקין, שומרים, תפלה
וכו' / הלכות רפואה: המתת חסד / תרומת איברים במוות מוחי / דיני קדימה בחולים ובעלמא /
אפוטרופוס רפואי

תגובות, הערות ושאלות בטלפון ובמייל:

m0548566505@Gmail.com

